

Ворово и најближе хидроакмулације као туристички потенцијали

Vorovo and Hydrocumulatives Lakes as Touristic Resources

Видић, Н.*

Резиме: У западном делу Фрушке горе налазе се : оградањено ловиште Ворово и хидроакмулације: Брује, Мохарач и Сот. Ворово је оградањено ловиште у Националном парку "Фрушка гора" површине од 1 488 ха. У њему се гаје : јелени лопатари, муфлони. У овом ловишту се налази и вила : Ворово, са 15 лежајева, затвореног типа. Хидроакмулације : Брује, Мохарач и Сот, су три од 13 хидроакмулација на Фрушкој гори. Хидроакмулација Брује је једна од најатрактивнијих хидроакмулација на Фрушкој гори, у чијој је близини и хотел "Кулина". Ворово, Мохарач, Брује и Сот се налазе у виноградарско-воћарском рејону и викенд зони. У овој особеној туристичкој оази, у августу, одржава се етномастифестација : "У сусрет Преображењу", са централном свечаношћу на дан Преображења, 19. августа. Ворово и најближе хидроакмулације, представљају особене туристичке потенцијале.

Кључне речи: Ворово, хидроакмулације, туристички потенцијал, Преображење.

Abstract: Vorovo and hydrocumulatives lakes as touristic resources In west of Fruška gora surface to fencing hunt Vorovo and hydrocumulatives lakes: Bruje, Moharač and Sot. The to fencing hunt Vorovo surfece in National park "Fruška gora" have area from 1488 ha. In Vorovo cultivation : stags, and have fairy "Vorovo", with 15 beds, cloused type. The hydrocumulative lakes: Bruje, Moharač and Sot thirt lakes from 13 hydrocumulatives on Fruška gora. Hydro-cumulative Bruje is own from the best attractive lakes on Fruška gora. In near have motel "Kulina". Vorovo, Bruje, Moharač and Sot surface the touristic resources the best value: recreation, estetic and theirs tourisime value will to consecreated this work.

Key words: Vorovo, hydro-cumulative, touristic value, Preobraženje

* Нада Видић, Природно-математички факултет, Институт за географију, туризам и хотелијерство, Трг Доситеја Обрадовића 3, Нови Сад

Увод

Западни део Фрушке горе има државно-гранични -периферни положај и по страни је значајнијих туристичких праваца. Овакав положај се у великој мери одржава и на туристичко активирање овог дела, њених туристичких вредности.

Управо на овим просторима, лоцирани су : Ворово, Брује, Мохарач и Сот, који могу деловати као самосталне туристичке вредности и као комплементарни, када чине особену туристичку целину.

Ворово и најближе хидроакумулације - локација и морфометријске карактеристике

Ворово је ограђено ловиште на крајњем западу Фрушке горе. Делом северне границе Ворова, Југославија се граничи са Републиком Хрватском. Ловиште се налази у Националном парку "Фрушка гора", на територији Општине Шид.

Туристички правци, који пресецају и дотичу Ворово, имају регионални карактер. Ту су правци, који се подунављем приближавају Ворову, а затим повезују северну и јужну подгорину Фрушке горе. Ови су простори добро саобраћајно повезани. У односу на Ворово, хидроакумулације: Брује, Мохарач и Сот имају туристички атрактиван положај. Хидроакумулација Брује се простире западно од Ворова, Мохарач је у његовом средишту, а Сот је североисточно. Ворово има површину од 1 488 ха, што је 6, 63 % од укупне површине Ловишта Националног парка "Фрушка гора", које износи : 22 420 ха. Ворово је 1986. године враћено у Ловиште Национални парк "Фрушка гора".

Табела 1: Морфометријске карактеристике хидроакумулација: Сот, Мохарач и Брује

назив	Година изградње(**)	на потоку (км)**	запремина 10 м***	површина (км ²) ***
Сот	1979	Шидска Шидина (40,0)	880	0,22
Мохарач	1981	Мохарач (12,2)	2,34	0,54
Брује	1988	Брује (13,8)	476	0,17

*Извори података: **Институт за географију ПМФ у Новом Саду *** Институт за уређење вода Пољопривредног факултета у Новом Саду*

Према морфометријским карактеристикама, у односу на површину акваторије, највеће језеро је Мохарач, са површином од 0, 54 км², затим, Сот са површином од 0, 22 км² и Брује са 0, 17 км² (табела 1). Свака од хидроакумулација је изграђена на потоцима : Сот на Шидској Шидини, Мохарач на истоименом потоку, као и језеро Брује, на потоку Брује (табела 1).

Све хидроакумулације имају вишеструку намену, али су наводњавање и заштита од ерозије, били у основи њихове изградње. Њихова туристичка функција, је неоспорна.

Туристичке вредности Ворово и најближих хидроакумулација

Опште природне одлике

Природне одлике Фрушке горе, те и овог њеног -западног дела, веома стимулаивно делују на сва туристичка кретања и имају изразито рекреативна својства. "Западни огранак Фрушке горе од одсека јужног била код Ђипше па до слабо наглашеног одсека Телека, има изглед широке заравни са које се дижу усамљени ниски брегови. Ни висине овог дела не прелазе 3 00 м"(21/23 страна, 3). Релјеф је дисециран фрушкогорским водотоцима: Шидска Шидина, Мохарач, Брује.

Овај део Фрушке горе има средњу годишњу температуру ваздуха од 11, 2°Ц. Највише температуре су у јулу и износи 21, 1°Ц, а најнижа температура је у јануару и износи - 0, 5°Ц (табела 2).

Табела 2. Средње месечне вредности климатских елемената у области Ворово (метеоролошка станица Шид)

Table 2 Mean monthly and annuale values of climatic elements (meteorological statitons Šid)

	Ј	Ф	М	А	М	Ј	Ј	А	С	О	Н	Д	год
т°Ц	-0,5	1,6	6,3	11,3	16,3	19,5	21,1	20,7	17,0	11,7	5,8	1,5	11,0
падавине (мм)	40,4	42,9	41,7	51,8	67,0	90,4	72,5	57,3	48,0	45,2	57,2	56,0	670,2
облачност (%)	71	66	58	56	53	48	38	38	41	46	66	69	54
Инсолација (х)	77	97	147	206	235	274	297	261	216	147	70	54	2081

Извор података: Институт за географију Природно-математичког факултета у Новом Саду (4)

Годишња сума падавина износи 670, 2 мм талога, са релативно равномерним распоредом током године. Најмања количина падавина излучи се у јануару и износи 40, 0 мм, а највише у јуну 90, 4 мм талога. Укупна количина сунчевих сати годишње износи 2 081 сати. Инсолација је највећа током летњих месеци и у јулу износи 297 сати, а најмања је у децембру, 54 сати (табела 2). Најдоминантнији је југоисточни ветар, чија је честина 233 %, затим северозападни са чеистином од 225 % (табела 2). Вредности климатских елемената на Фрушкој гори и на овом њеном делу, значјан су подстицајни фактор туристичких кретања.

Ловиште Ворово

У ловно-продуктивном фрушкогорском простору, чија је површина 22 420 ха, са аспекта туризма, веома је значајно ловиште Ворово. Површина Ворово износи 1 488 ха, што је 6, 63 % од укупне ловно-продуктивне површине Фрушке горе. Ворово, као ограђено ловиште има низ предности, у односу на отворена ловишта, јер се обезбеђују:

- оптимални услови за квалитетно одржавање генофонда, одређених врста и броја дивљих животиња, пре свега, јелена лопатара, муфлона, срна, јелена европских, дивљих свиња, зечева,
- њихово адекватно прехрањивање и здравствена заштита-превентивна и куративна,
- селективан одстрел, односно контролисан лов, у циљу одржавања одређене равнотеже генофонда,

- заштита животне средине у ловишту,
- заштита околног пољопривредног земљишта и усева, од дивљачи,
- могућност планирања ловног туризма, како домаћег тако и иностраног.

Ловиште "Ворово" припада Шумској управи Лежмиер. Значајна пажња се посвећује и ловно-техничким условима, који су важан услов за живот у ловишту. Према расположивим подацима у "Ворову" има: 10 хранилишта за дивљач, 23 солишта, 10 хранилишта за крупну дивљач, 5 малих сењака, 1 велики сењак, 6 валова за појење, 5 бунара, 10 каљжишта, 2 јасле, 11 високих чека-затворена, 3 високе чеке-отворене, 5 чека заклоница, 10 каљжишта, 1 магацин, 2 хладњиче, две ловачке куће.

Ловиште Ворово пружа изванредне услове за ловни туризам, високотрофејни. У Ворову се налази и вила Ворово, са 15 лежајева, затвореног типа, власништво Владе Републике Србије.

Хидроакумулације: Сот, Мохарач и Брује

Хидроакумулације: Сот, Брује и Мохарач су изузетено атрактивне туристичке вредности, који са ловиштем "Ворово", чине особену туристичку целину. Око Мохарача и Бруја значајни су ловни простори, који имају површину око 70 ха. Око ових језера има: дивљих патака -чији је генофонд обновљен са око 200 патака, затим има и дивљих гусака. На туристичко активирање хидроакумулација, утичу: положај језера, морфометријске карактеристике басена, хемијско-биолошке карактеристике воде, туристичка инфраструктура.

Особености туристичког положаја језера и њихове морфометријске карактеристикама, подстицајни су фактори туристичких кретања, како је већ написано.

Хемијски састав воде је анализиран за воде : Мохарача и Сота. Према резултатима ових анализа, воде ових језера припадају мезотрофном типу вода.

Концентрација анализираних хемијских елемената је у оквирима нормале, а

Табела 3 Хемијски састав воде језера: Мохарач и Сот (1985)
Table 3 The chemical contents for lake water lakes : Moharač and Sot

	pH	Mg	Na	K	SO ₄	CL	P	мин/гр/л	детерџенти
Сот	8,26	37,4	11,2	4,26	23,7	12,2	0,053	3,6	0,0031
Мохарач	-	40,5	21,6	5,3	28	28	-	-	-

Извор података : Којчић, 1986

концентрација магнезијума, натријума, хлора нешто је већа у језеру Мохарач (табела 3). Присуство детерџената и хлора је незнатно. Резултати ове анализе, могу се применити и на воде Бруја. Подаци показују, да је средња годишња температура воде 17, 8°C и да су највише средње дневне температуре воде лети 25, 2°C, у јесен 12, 8°C, у пролеће 15, 2°C, зими 12, 8°C. С обзиром на природне особености овог дела Фрушке горе, температурне карактеристике воде су сличне и код језера : Мохарача и Бруја. Према овим карактеристикама воде, постоје услови за купалишни туризам.

Хемијске и хидробиолошке карактеристике воде, такође пружају услове за купалишни туризам, али и за живот разноврсне ихтиофауне. Постоје изванредни услови за развој риболовног туризма, спортског риболова. На свим вештачким хидроакумулацијама бржи је процес ентрофизације. С тога се брине о хранидбеној бази језера, како би се успоставила равнотежа његовог хидробиолошког екосистема.

Сва језера су порибљена и њихова ихтиофауна је разноврсна: шаран, тостолбик,

амур, штука, сом. У близини језера Брује налази се мотел "Кулина" и ресторан, који је за садашњи степен развијености туризма, чак недовољно искоришћен.

Насеља и антропогени мотиви у најближој контрактивној зони Ворова и хидроакумулација

Ворово и хидроакумулације административно припадају Општини Шид, а најближа насеља су: Ердевик, Љуба и Сот (табела 4). Ова насеља припадају руралном типу насеља.

Ердевик је популационо најбројније насеље, са 3427 становника; Љуба има четири

Табела 4 Становништво - Ердевик, Љуба и Сот - насеља најближа Ворова и хидроакумулацијама
Table 4 Population - Erdevik, Ljuba and Sot - settlements nearest to Vorovo and to hydrocumulatives

Насеља	Укупно	Пољопривредно	Индивидуално пољ.	% инд. у пољ. стан.
Ердевик	3427	805	442	4,25
Љуба	585	370	270	1,25
Сот	819	286	206	3,95

Извор података : Савезни завод за статистику, Попис 91, Становништво/8

пута мање становника од Ердевика, а Сот скоро шест пута мање становника (табела 4). У Ердевику, пољопривредно становништво чини око четвртину становништва; у Соту око трећину, а у Љуби више од половине је пољопривредно становништво. Од укупног броја пољопривредног становништва, индивидуално пољопривредно становништво учествује са 4, 5 % у Ердевику; 3, 95 % у Соту и 1, 5 % у Љуби (табела 4). Сот и Љуба потичу из XIII века и настали су на крчевинама, на долиним странама потока: Сот на Шидини, Љуба на изворишном краку Шидине, а Брује на истоименом потоку. Отуда је матрица насеља неправилна, за разлику од Ердевика, који има четвороугаону, правилну матрицу, типичног панонског насеља. Ердевик је настао између долина потока Мохарача и Касјача и био је на важној саобраћајници: Сремска Митровица–Илок. У Другом светском рату, ова насеља су страдала. Морфуралне карактеристике насеља, са обележјима планинских насеља, живописан пејсаж у ком се налазе, рекреативна својства природе, чине ова насеља туристички занимљивим.

У пољопривредној делатности, значајно место имају виногадарство и воћарство, који су комплементарни туризму. Комплементарни туризму вишеструко: као делатност- са њеним рекреативним и производним својствима- према позитивном утицају на пејсажну трансформацију простора. Овај део фрушкогорја је веома развијен виноградарско-воћарски предео.

Општина Шид са 5 045 000 чокота, на другом је месту у Срему (31 771000 чокота), што је 4, 47 % од њиховог укупног броја. Ердевичко виногорје, у овој Општини, доминира, са традиционално познатим винима и чувеним ердевичким подрумима. У Општини Шид има око 128 534 родних стабала шљива (5, 17 % у Војводини), затим има 35 789 стабала јабука (1, 41 % у Војводини). Гаје се још и: брескве, крушке, вишње, кајсије, ораси, дуње. Већина воћњака су плантажни воћњаци, уређени, брижно обрађени, што ове фрушкогорске просторе посебну естетски изузетно атрактивну предеону целину.

Традиционално богат виноградарско-воћарски предео, подстакао је и одржавање етно-културне манифестације, са аспекта туризма изузетно значајне.

То је десетодневна манифестација: "У сусрет Преображењу". Манифестација се одржава десет дана пре Преображења завршна манифестација се одржава на дан

Преображења, 19. августа. Тада се бира најуређенији виноград, на основу конкурса, а према оцени специјалне комисије. Одржава се и богат културно-уметнички програм: изложба икона у цркви, затим етноизложба о Ердевику. Манифестација је туристички веома атрактивна и окупља око 500 гостију, поред мештана из околних насеља. Прошле године (2001) успостављени су контакти са представницима других фрушгорских насеља, са сличним манифестацијама, Баноштром, на пример.

И у овом делу Фрушке горе, нови рустицизам се почео развијати, пре више од две и по деценије. У Општини Шид има 322 викендице (на Фрушкој гори 19 193), (2).

Највећа концентрација викенд кућа је у ердевичком виногорју, око 150 викендица. Викенд изградња је утицала на трансформацију фрушкогорског простора вишеструко (2).

У контрактивној зони "Ворова" и најближих хидроакумулација, налазе се и манастири: Ђипша, Шишатовац, Кувеждин, Петковица. Тако, овај "далеки запад" Фрушке горе, има изванредно разноврсне, а вредне природне и антропогене туристичке потенцијале.

Пејсажна физиономија, њени естетски атрибути и рекреативна својства природе, основа су за развој излетничко-рекреативног туризма, екскурзионог, ловног, риболовног туризма.

Могућности развоја туризма у Ворова и најближим хидроакумулацијама

Према туристичким вредностима, Ворова и најближе хидроакумулације, чине особене туристичке вредности, који могу деловати и као самостални туристички потенцијали.

Међутим, њихова контрактивна туристичка снага, значајнија је када овај фрушкогорски простор делује, као посебна - специфична атрактивна целина.

Туристичке вредности Ворова, најближих хидроакумулација и њиховог најближег окружења, постојана су, а неискоришћена основа за развој:

- излетничко-рекреативног туризма,
- купалишног туризма, посебно на језеру Брује,
- викенд туризма, који овде има мање одлике секундарног становања,
- трофејног ловног туризма, ве*ома профитабилног- у "Ворову" и ловног туризма у осталим ловно-продуктивним просторима,
- верског туризма - манифестација "Преображење" и посете најближим манастирима: Кувеждин, Петковица, Шишатовац, Ђипша,
- екскурзионо-едукативног туризам за популацију школског узраста,
- транзитни туризам, итд.

У туристичкој понуди целовитог туристичког програма, треба активирати све туристичке вредности, овог специфичног простора.

Садашњи развој туризма, зависи од умешности и ентузијазма појединаца, којима је то споредно занимање и који имају само локалну подршку. Тешко је очекивати да ће у туристичкој презентацији ових туристичких потенцијала, бити позитивних промена, ако се не активирају организациони фактори изнад локалног нивоа.

Литература

1. Богдановић, Ж (1980): Хидролошке карактеристике Срема, докторска дисертација, Институт за географију ПМФ, Нови Сад
2. Видић, Н(1999): Утицај туризма на физиономско-пејсажну трансформацију Фрушке горе, Часопис "Туризам", 1, Институт за географију Природно-математички факултет, Нови Сад
3. Група аутора (1998): Релјеф Срема-Регионална географска проучавања, Институт за географију Природно-математичког факултета, Нови Сад
4. Група аутора (1998): Клима Срема-Регионална географска проучавања, Институт за географију, Природно-математичког факултета, Нови Сад
5. Група аутора (1999): Воде Срема, Регионална географска проучавања, Институт за географију, Природно-математички факултет, Нови Сад
6. Група аутора (1998): Привреда Срема, Регионално-географска проучавања Војводине, Срем, Институт за географију Природно-математички факултет, Нови Сад
7. Којчић, С и сарадници(1986):Физичко-хемијска својства воде неких хидроакмулација у САП Војводини са аспекта коришћења у рибарству, Заштита вода 86, Југословенско друштво за заштиту вода, Београд
8. Малетин, С и ет (1986):Продукција риба у неким акумулацијама Војводине Институт за биологију, Природно-математичког факултета у Новом Саду
9. Национални парк "Фрушка гора"и Ловачки савез Војводине(2000): Ловне основе Ловишта "Национални парк Фрушка гора"- радна верзија
10. Пујин, В и ет (1986):Хидробиолошке карактеристике вода као хранивена база рибе продукције у неким акумулацијама, Заштита вода 86, Београд